

DATOS IDENTIFICATIVOS

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social

Materia	Habilidades sociais e de comunicación do traballo social			
Código	O05G220V01402			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	de Jesús Rodríguez, María Elena			
Profesorado	de Jesús Rodríguez, María Elena			
Correo-e	elenadejesus@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia pretende proporcionar ao alumnado un coñecemento pormenorizado sobre as habilidades sociais e da comunicación, pilar básico non só no seu desenvolvemento persoal senón, e sobre todo, para o seu futuro exercicio profesional, baseado no traballo conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, así como con outros e outras profesionais. Polo tanto, unha boa praxe do Traballo Social debe pasar necesariamente polo coñecemento e manexo das ditas habilidades.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a existencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)

C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
1. O alumnado coñece e comprende a importancia das habilidades sociais nas relacións interpersonais, os compoñentes básicos das mesmas e o seu entrenamento.	A1	B1	C2	D1
	A2	B6	C9	D2
	A3		C10	D3
	A4		C11	D4
	A5		C14	D7
			C16	D8
			C20	D9
				D10
				D11
				D12
				D14
				D15
				D16
				D19
				D20
				D24

2. O alumnado é capaz de intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.	A2	B1	C2	D1
	A3	B2	C8	D2
	A4	B3	C9	D3
		B5	C10	D4
		B6	C11	D8
			C14	D9
			C16	D10
			C20	D11
			C24	D12
				D14
				D15
				D16
				D17
				D19
				D20
				D24
3. O alumnado é capaz de interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar ás súas condicións de vida.	A2	B1	C2	D1
	A3	B2	C8	D2
	A4	B3	C9	D3
		B6	C10	D4
			C11	D6
			C14	D8
			C20	D9
			C24	D10
				D11
				D12
				D14
				D15
				D16
				D17
				D19
				D20
				D24
4. O alumnado é capaz de apoiar e promover o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades.	A1	B1	C2	D1
	A2	B2	C8	D2
	A4	B3	C9	D3
		B6	C20	D6
				D9
				D11
				D12
				D14
				D15
				D19
5. O alumnado é capaz de promover o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal.	A2	B3	C8	D1
	A3	B6	C9	D2
	A4		C10	D3
			C24	D4
				D9
				D10
				D14
				D15
				D19
				D20
				D24

6. O alumnado é capaz de utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos.	A2	B1	C2	D1
	A3	B2	C11	D2
	A4	B6	C14	D3
			C24	D4
				D9
				D10
				D14
				D15
				D16
				D17
				D20
				D22
				D24
7. O alumnado é capaz de apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as súas necesidades, puntos de vista e circunstancias.	A2	B1	C2	D1
	A3	B3	C8	D3
	A4	B6	C10	D8
				D9
				D10
				D14
				D15
				D17
				D19
				D20
				D24
8. O alumnado é capaz de traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas sus necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias.	A2	B3	C8	D1
	A3	B5	C14	D2
	A4	B6		D3
				D4
				D6
				D9
				D10
				D14
				D16
				D17
				D20
				D22
				D24

Contidos

Tema	
Bloque I: A comunicación como eixo da habilidade social	Relacións interpersoais, habilidades sociais e comunicación. O proceso de comunicación. Errores e barreiras na comunicación. Comunicación verbal e non verbal. O enfoque sistémico aplicado á comunicación humana.
Bloque II: HHSS: aspectos teóricos	Relacións interpersoais e habilidades sociais. Aprendizaxe social e habilidades sociais. Concepto de habilidade social e competencia social e modelos explicativos: o Modelo de competencia social e HHSS. Compoñentes das HHSS. Estilos comunicativos. Conductas socialmente habilitadas: autoestima, autoimaxe, asertividade, autocontrol e toma de decisións
Bloque III: HHSS: aspectos metodolóxicos	Adestramento en HHSS: etapas e métodos. HHSS na infancia, a xuventude e a idade adulta. Técnicas de avaliación das HHSS.
Bloque IV: Importancia das HHSS e da comunicación na práctica profesional do Traballo Social	Adestramento en habilidades sociais para Traballo Social: habilidades de comunicación na relación de axuda. Manexo de situacións emocionais. Habilidades para afrontar situacións: facer e recibir críticas, afrontamento da hostilidade, desánimo e indiferencia. Comprensión e resolución de conflitos e toma de decisións. Prevención e afrontamento do estrés laboral. Traballo en equipo. Dirección de reunións e outras técnicas de discusión ou intercambio de información.

Planificación

Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
---------------	--------------------	--------------

Actividades introductorias	2	1	3
Lección maxistral	20	40	60
Traballo tutelado	6	24	30
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Resolución de problemas e/ou exercicios	15	20	35

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Toma inicial de contacto co alumnado a efectos de: - Detección de coñecementos previos, expectativas en relación á materia, intereses e motivacións do alumnado. - Presentación da materia (obxectivos, contidos, metodoloxía, criterios de avaliación) e aclaración de posibles dúbidas ao respecto. - Pautas para a realización de traballos tutelados.
Lección maxistral	Exposición dos contidos básicos da materia por parte da profesora.
Traballo tutelado	Traballos e/ou actividades grupais e/ou individuais relacionadas cos contidos teóricos da materia que fai o alumnado de maneira autónoma, dentro e fora da aula, tras a conseguinte planificación coa profesora e baixo a súa supervisión.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introductorias	Presentación do temario. Avaliación inicial da asignatura. Atención ás dúbidas, suxerencias... do alumnado.
Lección maxistral	Exposición dos contidos do temario e atención ás dúbidas, suxerencias... do alumnado e guía do proceso formativo.
Traballo tutelado	Pautas, orientacións e guía do proceso formativo. Atención ás dúbidas, suxerencias... do alumnado.
Probas	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Atención ás dúbidas do alumnado, orientación e guía do proceso formativo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Traballo tutelado	Elaboración, preferentemente grupal, de traballos tutelados pola profesora relacionados cos contidos da materia.	40	A1	B2	C24	D1
			A2	B5		D2
			A3	B6		D3
			A4			D4
			A5			D6
						D7
						D8
						D9
						D10
						D11
						D14
						D15
						D16
						D17
						D19
						D20
						D22
						D24

Exame de preguntas obxectivas	Realización dun examen tipo test e/ou preguntas de resposta curta sobre os contidos do temario. As preguntas deixadas en branco non se terán en conta na cualificación.	40	A1 A3	B6	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D15 D24
	Puntuación máxima: ata 4 puntos da nota final. É preciso obter como mínimo 2 puntos para superar este apartado.				
Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliación do grao de asimilación dos contidos do temario mediante a realización de exercicios prácticos. Tanto para o alumnado de avaliación continua como para o alumnado de avaliación global os exercicios realizados na aula ou de xeito autónomo durante o curso serán avaliados ata un máximo de 2 puntos, sendo preciso para superar este apartado un mínimo de 1 punto.	20	A1 A2 A3 A4	B1 B2	C8 D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D11 D12 D15 D16 D17 D20 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

REQUISITO PARA PRESENTARSE ÁS PROBAS DE AVALIACIÓN:

O alumnado deberá **entregar ou subir a Moovi a súa ficha, debidamente cumprimentada e cunha fotografía tipo carnet, nun prazo máximo de 3 semanas desde o inicio do curso** académico, facendo constar expresamente a modalidade elixida (asistencial ou non asistencial) a través dun correo electrónico dirixido á profesora.

Isto implica que, sexa unha ou outra a modalidade elixida, **o alumnado deberá contactar necesariamente coa profesora a principios de curso (3 primeiras semanas) para comunicarlle a súa elección e poder ser convintemente avaliado.**

CRITERIOS DE AVALIACIÓN:

Aplicaranse dous sistemas de avaliación tomando como criterio diferencial a asistencia ou non ás clases de grupo grande e mediano, dado que a planificación deste proceso de ensino-aprendizaxe esixe a presenza do alumnado, sobre todo naquelas relacionadas coa adquisición de competencias procedementais e actitudinais, o que implica facer un seguimento das asistencias mediante controles. **Quen sen notificalo teña una asistencia por debaixo do 80%, o que equivale a 3 faltas en grupo grande e 3 en grupo mediano, será considerado a tódolos efectos como alumna/o de avaliación global, salvo causa debidamente xustificada** (enfermidade ou pasamento dun familiar achegado, realización doutros exames...).

* **Avaliación continua:** A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos distintos apartados especificados no cadro superior, sendo preciso ter superados cada un deles ailladamente.

* **Avaliación global (proba única):** A avaliación e a superación da materia virá determinada polo exame final e pola realización do traballo e dos exercicios titorizadas pola profesora -polo menos 4 titorías para superar este apartado-. A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos distintos apartados, sendo preciso superar cada un deles ailladamente para poder facer a media.

SEGUNDA OPORTUNIDADE:

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases, o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación.

A data oficial dos exames pode consultarse na web da

Facultade: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Caballo, V., **Manual de evaluación y entrenamiento de las habilidades sociales**, 5, Siglo XXI, 2002

Castilla, S., **Habilidades Sociales**, 1, Altamar, 2009

Guix, X., **Ni me explico ni me entiendo. Los laberintos de la comunicación**, 1, Urano, 2011

Pastor, Y. -coord.-, **Psicología social de la comunicación. Aspectos básicos y aplicados**, 1, Pirámide, 2006

Roca, E., **Cómo mejorar las Habilidades Sociales. Programa de asertividad, autoestima e inteligencia emocional**, 1, ACDE Psicología, 2007

Bibliografía Complementaria

Ander-Egg, E., **Cómo hacer reuniones eficaces**, 1, Editorial CCS, 2004

Aguado, L., **Emoción, afecto y motivación: un enfoque de procesos**, 1, Alianza, 2005

Alberi, R. e Emmons, M., **Con todo tu derecho. Cómo proclamar nuestros propios derechos sin dejarnos manipular y sin manipular a los demás**, 1, Obelisco, 2006

Ballenato, G., **Trabajo en equipo. Dinámica y participación en los grupos**, 1, Pirámide, 2005

Ballester, R. y Gil, M.D., **Habilidades sociales**, 1, Síntesis, 2002

Berjano, E. y Pinazo, S., **Interacción social y comunicación**, 1, Tirant lo Blanch, 2001

Bimbela, J.L., **Cudando al profesional de la salud. Habilidades emocionales y de comunicación**, 8, Escuela Andaluza de Salud Pública, 2007

Bisquerra R., **Educación Emocional y Bienestar**, 1, Praxis, 1999

Boada i Grau, Joan -dir. y coord.-, **Solución de los conflictos en empresas y organizaciones**, 1, Pirámide, 2009

Borg, J., **La persuasión. El arte de influir en las personas**, 1, Pirámide, 2009

Carr, A., **Psicología Positiva. La ciencia de la felicidad**, 1, Paidós, 2007

Castanyer, O., **La asertividad: expresión de una sana autoestima**, 1, Desclee De Brouwer, 1998

Cautela, J.R y Groden, J., **Técnicas de relajación. Manual práctico para adultos, niños y educación especial**, 1, Martínez Roca, 1989

Cibanal, J.M.; Arce, M.C. y Carballal, M.C., **Técnicas de comunicación y relación de ayuda en Ciencias de la Salud**, 1, Harcourt-Elsevier Science, 2003

Costa, M.y López, E. (2009)., **Manual para la ayuda psicológica. Dar poder para vivir. Más allá del counseling.**, 1, Pirámide, 2009

Covey, S., **Los 7 hábitos de la gente altamente efectiva**, 1, Paidós, 1997

Davis, F., **La comunicación no verbal.**, 1, Alianza, 1998

Diego, R. de y Guillén, C., **Mediación. Proceso, tácticas y técnicas.**, 1, Pirámide, 2009

Ellis, A. y Grieger, R., **Manual de terapia racional emotiva**, 1, Descleé de Brower, 1981

Fernández-Abascal, E.G. □coord.-, **Emociones positivas**, 1, Pirámide, 2008

Fernández, J.M.y Ortiz, M.M., **Los conflictos. Cómo desarrollar habilidades como mediador**, 1, Pirámide, 2008

Freeman, L., **La ira, la furia, la rabia. Cómo comprender y transformar los sentimientos destructivos reprimidos**, 1, Gedisa, 1992

Gallardo, P. y Gallardo, J.A., **Inteligencia emocional y programas de educación emocional**, 1, Ed. Deportiva Wanceulen, 2008

Gil, F. y Alcover, C.M. -coords.-, **Técnicas grupales en contextos organizacionales**, 1, Pirámide, 2004

Gil, F. y León, J.M., **Habilidades Sociales: teoría, investigación e intervención**, 1, Síntesis, 1998

Goffman, E., **La presentación de la persona en la vida cotidiana**, 1, Amorrurtu, 1987

Goldstein A.P., Sprafkin, R.P., Gershaw, N.J. y Klein, P., **Habilidades sociales y autocontrol en la adolescencia. Un programa de enseñanza**, 1, Martínez Roca, 1989

Goleman, D., **Inteligencia emocional**, 1, Kairós, 1996

Goleman, D., **La práctica de la inteligencia emocional**, 1, Kairós, 1999

Goleman, D., **Inteligencia social**, 1, Kairós, 2006

Haeussler, I. y Milicic, N., **Confiar en uno mismo: programa de autoestima. Colección entrenamiento en competencia social**, 1, CEPE, 1996

Inglés, C.J., **Programa Pehia. Enseñanza de habilidades interpersonales para adolescentes**, 1, Pirámide, 2009

Kelly, J. A., **Entrenamiento de las habilidades sociales**, 1, Desclee De Brouwer, 1994

Knapp, R.M, **La comunicación no verbal. El cuerpo y el entorno**, 1, Paidós, 1982

López, A. y Encabo, E., **Mejorar la comunicación en niños y adolescentes**, 1, Pirámide, 2001

López, F.; Carpintero, E.; Campo, A. del; Lázaro, S. y Soriano, S., **Programa Bienestar. El bienestar personal y social y la prevención del malestar y la violencia**, 1, Pirámide, 2010

Maestro, G., **Hablar en público**, 1, Fragua, 1999

Maganto, C (coord.) y Maganto, J.M., **Cómo potenciar las emociones positivas y afrontar las negativas**, 1, Pirámide, 2010

Magaz A y Gandarias A., **AVANCEMOS. Programa de entrenamiento en habilidades sociales**, 1, Grupo Albor-Cohs, 2001

Martínez, A. y Marroquín, M., **Programa Deusto 14-16: Desarrollo de habilidades sociales**, 1, Mensajero, 1997

Marroquín, M. y Villa, A., **La Comunicación Interpersonal. Medición y estrategias para su desarrollo**, 1, Mensajero, 1995

Marín, M. y Garrido, M.Á. -coords.-, **El grupo desde la perspectiva psicosocial. Conceptos básicos**, 1, Pirámide, 2008

Marín, M. y Troyano, Y. -coords.-, **Trabajando con grupos. Técnicas de intervención**, 1, Pirámide, 2006

Mckay, M. y Fanning, P., **Autoestima, evaluación y mejora**, 1, Martínez Roca, 1991

Mestre Navas, J.M. y Fernández-Berocal, P., **Manual de inteligencia emocional**, 1, Pirámide, 2007

Moraleda, M., **Comportamientos sociales hábiles en la infancia y adolescencia**, 1, Promolibro, 1995

Naranjo, F., **La Comunicación en el ámbito social-laboral**, 1, GPS, 1994

Nardone, G., Giannotti, E. y Rocchi, R., **Modelos de familia. Conocer y resolver los problemas entre padres e hijos**, 1, Herder, 2003

Nardone, G., **Corrígeme si me equivoco. Estrategias de diálogo en la pareja**, 1, Herder, 2006

Norem, J.K., **El poder positivo del pensamiento negativo: Utiliza el pesimismo defensivo para reducir tu ansiedad y rendir al máximo**, 1, Paidós, 2002

Núñez, T. y Loscertales, F., **El grupo y su eficacia. Técnicas al servicio de la dirección y coordinación de grupos**, 1, EUB, 1996

O'Connor, J. y Prior, R., **PNL y relaciones humanas**, 1, Paidós, 2001

Ovejero, A., **Las habilidades sociales y su entrenamiento: un enfoque necesariamente psicosocial**, *Psicothema*, 2 (2), 1999

Pease, A., **El lenguaje del cuerpo. Cómo leer el pensamiento de los demás a través de sus gestos**, 16, Paidós, 2002

Quiles, M.N.; Morera, M. D. y Rodríguez, R., **Psicología social: procesos interpersonales**, 1, Pirámide, 2009

Ribeiro, L., **La comunicación eficaz**, 1, Urano, 1994

Roche, R., **La comunicación para parejas inteligentes. Cómo comunicarse y tomar decisiones**, 1, Pirámide, 2010

Rodríguez, M.A. y Estellés, J.C., **Inteligencia emocional y social en el aula**, 1, Brief, 2008

Rosenberg, M.B., **Comunicación no violenta. Cómo utilizar el poder del lenguaje para evitar conflictos y alcanzar soluciones pacíficas**, 1, Urano, 2000

Segura, M., **Ser persona y relacionarse: habilidades cognitivas y sociales y crecimiento moral**, 1, Narcea, 2002

Smith, M.J., **Cuando digo no, me siento culpable**, 1, Mondadori, 2002

Soldevila, A., **Emociónate. Programa de educación emocional**, 1, Pirámide, 2009

Soler, J. y Conangla, M., **La ecología emocional: el arte de transformar positivamente las emociones**, 1, RBA, 2010

Tizón, J., **El humor en la relación asistencial**, 1, Herder, 2005

Dinámica de grupo en trabajo social, 1, Amarú, 2005

Vallés, A., **Programa de reforzamiento en las habilidades sociales, autoestima y solución de problemas (I, II, III)**, 1, EOS, 1994

Vallés, A. y Vallés, C., **Programa de solución de conflictos interpersonales (I, II, III)**, 1, EOS, 1997

Vallés, A. y Vallés C., **Programa DIE. Desarrollando la inteligencia Emocional**, 1, EOS, 1999

Vallés, A., **La inteligencia emocional de los padres y de los hijos**, 1, Pirámide, 2009

Van-der Hofstadt, C.J., **Habilidades de comunicación aplicada. Guía para la mejora de las habilidades de comunicación personal**, 1, Promolibro, 1999

Verdugo, M.A., **PHS. Programa de habilidades sociales. Programas conductuales alternativos**, 1, Amarú, 1997

Vinyamata, E., **Manual de prevención y Resolución de Conflictos**, 1, Ariel, 1999

Watzlawick, P., Beavin, J. y Jackson, D.D., **Teoría de la comunicación humana. Interacciones, patologías y paradojas**, 1, Herder, 1991

Watzlawick, P., **El arte de amargarse la vida**, 1, Herder, 2003

Zarco, V.; Rodríguez, A.; Martín-Quirós, M.A. y Díaz, F., **Psicología de los grupos y de las organizaciones**, 1, Pirámide, 2008

Recomendaciones

Materias que continúan o temario

Habilidades, técnicas e instrumentos en trabajo social/O05G220V01601

Trabajo social e mediación/O05G220V01906

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Psicología: Desarrollo humano no ciclo vital/O05G220V01301

Psicología: Psicología social/O05G220V01303

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Antropología: Antropología social e cultural/O05G220V01101

Psicología: Psicología básica/O05G220V01103

Sociología: Sociología xeral/O05G220V01203

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).
